

Лоран Ле Бон^[1]
Директор Центра Помпиду
Париз (Француска)

УДК 75:069.9(497.11)"2024"
Писмо редакцији
Примљен: 14.2.2025.
Прихваћен: 28.3.2025.
doi: 10.5937/napredak6-56779

П као пријатељство

Откривање Београда и Србије, приликом посете изложбе „Дадо: Историја природе, 1953–2000“ у Српској академији наука и уметности прошлог децембра, захваљујући великодушном позиву Фондације „За српски народ и државу“, оставило је на мене изузетно снажан и упечатљив утисак.

Овај краткотрајни боравак у Београду, чије је сложено и еклектично архитектонско наслеђе веома прожето бруталистичким стилем, очарао ме је и инспирисао у исти мах, и омогућио да сагледам колико је размена између Француске и Србије била богата и интензивна

Лоран Ле Бон приликом посете Србији, на отварању ретроспективне изложбе „Дадо: Историја природе 1953–2000“ ауторке Амарант Зидон, Београд, 21. децембар 2024. године.
Фото: Enter media

[1] contact@contact-centrepompidou.fr

кроз пријатељство, живо, хумано, културно, уметничко, које почетком 21. века поново јача, након трагичних догађаја деведесетих година. Споменик захвалности Француској, дело Ивана Мештровића, нарочито ме је импресионирао, као и зграда Амбасаде Француске, маестрално дело Роже-Анрија Експера (Roger-Henri Expert), за коју је намештај дизајнирао Жил Леле (Jules Leleu), једно од највећих имена ар декоа. Макета поменутог споменика Полет Француске (L'Élan de la France), налази се управо у збиркама Центра Помпиду [ил.]. Ова два места, по мом мишљењу, савршено показују колико је француско-српско пријатељство суштински великодушно и плодно. Значајан је податак да се током последњих неколико година радови на рестаурацији споменика и намештаја амбасаде обављају захваљујући блиској културној сарадњи наших земаља и несебичној подршци института Mobilier national.

Остали незаборавни тренуци мог боравка: посета Музеју савремене уметности где су нас срдечно дочекали директорка Маја Коларић и њен тим, као и фасцинантна изложба о надреализму;

затим обилазак Палате Федерације, данашње Палате Србије, као и Музеја Југославије са Титовим маузолејем – и да не заборавимо фасцинантни Музеј Николе Тесле и Народни музеј у чијим сам богатим збиркама уживао. Током свог боравка имао сам задовољство да упознам изузетне уметнике, међу којима бих истакао Душана Оташевића и Мрђана Бајића чије смо атеље посетили.

У овим неизвесним и турбулентним временима историја нам увек може дати драгоцене поуке. Још један ретроспективни поглед на тридесете године 20. века показује колико је размена између Француске и Србије тада била значајна. Париз, град светлости, био је незаобилазна дестинација за уметнике из свих крајева света, па тако и за српске уметнике. Тако је Дадов професор на Ликовној академији Марко Челебоновић, који се школовао на академији Гранд Шомијер (Grande Chaumière) и био близак са Жермен Ришје (Germaine Richier), остварио значајну каријеру у Француској. Попут Мештровића, и он је заступљен у збиркама Центра Помпиду [ил.]. Мештровић и Челебоновић су два визионара

Ил. Иван Мештровић
Полет Француске, око 1929.

Макета Споменика захвалности Француској (или Споменика за Француску) подигнутог у Београду 1930. године
Бронза, 52 × 57 × 14,5 cm
Центар Помпиду, Национални музеј модерне уметности, Париз
Донација уметника, 1933. ЈП 93 С

Марко Челебоновић
Атеље, 1939.
Уље на платну,
92,3 × 65,3 cm
Центар Помпиду, Национални музеј модерне уметности, Париз
Државни откуп, 1939;
атрибуција, 1939. ЈП 919 П

Лоран Ле Бон са председником Српске академије наука и уметности Зораном Кнежевићем и министром културе Републике Србије Николом Селаковићем, на отварању ретроспективне изложбе „Дадо: Историја природе 1953–2000“ ауторке Амарант Зидон, Београд, 21. децембар 2024. године.

Фото: Enter media

која су снажно инспирисала генерацију послератних уметника који су краће или дуже боравили у Француској. Међу њима су и велика имена фигуративног сликарства као што су Владимир Величковић, Љуба Поповић, Петар Омчикус и, наравно, Дадо Ђурић.

Ова изванредна изложба Дадових дела у Српској академији наука и уметности прва је ретроспектива уметничког сликарског опуса

након смрти. Она пружа освежен поглед на његов стваралачки пут кроз прецизан тематски и хронолошки приступ. Посетивши ову изложбу, добио сам прилику да се упознам са делима из београдског периода, потпуно непознатим француској публици, која откривају уметника с већ тада изузетно оригиналним и обликовно зрелим изразом, још пре његовог доласка у Француску 1956. године. Такође, било ми је

велико задовољство да видим дела из периода деведесетих година, времена изузетног креативног препорода о којем ремек-дело Орпелијер (Orpellières) уверљиво сведочи^[2], а која су на изложби посебно добро представљена. Дадо је уметник којем се одувек дивим. Попут Пикаса, поседује јединствен стил и способност непрестаног обнављања што је својствено великим уметницима. Много пре него што сам га упознао 2007. године, захваљујући његовој ћерки Амаранте, открио сам га током студија, а потом наставио да га ценим све више водећи разговоре са Алфредом Пакманом (Alfred Rasquement) и Жермен де Лијенкур (Germaine de Liencourt), једном од Дадових најстаријих пријатељица, која је опет била веома блиска с

Данијелом Кордијеом (Daniel Cordier), а такође и кроз разговоре са њеним супругом Франсоа (François de Liencourt), дипломатом и великим познаваоцем СССР-а.

Једна од великих заслуга ове изложбе је-сте што показује колико овај непрестани проток, стални међукултурални дијалог, представља кључ за разумевање Дадовог уметничког опуса. Када кроз две године Београд буде био домаћин Експо 2027, Центар Помпиду ће у исто време, својим пројектом „Констелација“ („Constellation“), прославити свој 50. рођендан. Нека овај прелепи догађај, чији ме тријумфални и заслужени успех радује, допринесе јачању добре динамике размене између наших двеју земаља кроз будуће пројекте.

[2] Један сам од учесника у изузетном документарном филму црногорске телевизије посвећеном рестаурацији Орпелијера који се приказује на изложби „Дадо. О пролазном и вечном“, у режији Сање Блечић уз сарадњу Снежане Никчевић из 2023. године.